

ES, kuria galime pasitikėti

Pasiūlymai naujajai

ES strategijai po 2010 m.

Sudaryta bendradarbiaujant su Europos kovos su skurdu tinklo (EAPN) socialinės įtraukties, užimtumo ir struktūrinių fondų darbo grupėmis

2009 m., birželio 15 d.

EUROPOS KOVOS SU SKURDU TINKLAS

RESEAU EUROPEEN DES ASSOCIATIONS DE LUTTE CONTRE LA
PAUVRETE ET L'EXCLUSION SOCIALE
SQUARE DE MEEUS, 18 – 1050 BRUXELLES

TELEFONAS : 0032 2 226 58 50

FAKSAS : 0032 2 226 58 69

LEIDINIO VERTIMĄ FINANSAVO:

EAPN LIETUVA
NACIONALINIS SKURDO MAŽINIMO ORGANIZACIJŲ TINKLAS
Odminių g. 12, Vilnius, Lietuva.

Tel. : +370 5 2618782, faks. : +370 5 2126045, el.paštas: info@skurdas.lt; www.skurdas.lt

IŽANGA

Šis dokumentas iš pradžių buvo sukurtas kaip diskusijų dokumentas, sudarantis pagrindą 2010 m. vykšančiam EAPN seminarui ir paruoštas po seminaro surengto Briuselyje gegužės 29 d., 2009 m., kuriame dalyvavo Europos kovos su skurdu tinklo (EAPN) socialinės įtraukties, užimtumo ir struktūrinių fondų darbo grupės ir išoriniai dalyviai.

Šiame dokumente, remiantis dabartine EAPN pozicija, planuojant diskusiją su EAPN darbo grupėmis ir pagal Briuselyje gegužės mėnesį įvykusio 8-ojo skurdą patiriančių žmonių susirinkimo išvadas, pateikiami EAPN pasiūlymai dėl ES strategijos įgyvendinimo 2010 metais.

Diskusijos ir išvados buvo panaudotos pradinio projekto užbaigimui ir peržiūrėtas dokumentas 2009 metais, birželio 13 dieną buvo aptartas Generalinėje asamblėjoje, Vienoje. Drauge EAPN bendradarbiaudama su socialine platforma plėtoja [Pavasario Aljanso](#) (angl. Spring Alliance) manifestą, į kurio kūrimą įtraukiamos aplinkosaugos organizacijos (EEB) ir profesinės sąjungos (ETUC), skirtą sustiprinti pasiūlymus dėl darnios ES vizijos ir strategijos. Šis manifestas bus išleistas rugsėjo mėnesį. EAPN pilnai remia šį platesnį manifestą.

EAPN norėtų ypač padėkoti EAPN socialinės įtraukties, užimtumo ir struktūrinių fondų darbo grupėms, bei 2010 m. seminaro bei Generalinės asamblėjos dalyviams už jų indėlį.

Šis poziciją nurodantis dokumentas visų pirma skirtas ES sprendimų priėmėjams, (Komisijai, Tarybai ir Europos Parlamentui), dėl veiksmų, kurių reikia imtis ES lygmenyje, nors įgyvendinimas priklausys nuo valstybių narių.

KĄ MES GALVOJAME

Akistata su 2010 metų iššūkiais

2010 metai Europos Sąjungai yra lemiama akimirka. Šie, 2010 metai, yra skirti ES kovai prieš skurdą ir socialinę atskirtį, be to, 2000 metais Lisabonos strategijoje buvo pabrėžta, kad šiais metais turi būti daromas reikšmingas poveikis siekiant panaikinti skurdą. Tai yra esminis momentas leisiantis įvertinti, kiek sėkmingai ES sekėsi mažinti skurdą ir socialinę atskirtį, kiek strategija augimui ir darbo vietoms kurti bei ES socialinės apsaugos ir socialinės įtraukties priemonės buvo efektyvios ir kokie pakeitimai leis siekti socialinės pažangos¹.

Ekonominis modelis negalintis visiems užtikrinti gerovės

Tačiau ekonomikos krizė pateikia naujų klausimų. Klausimų ne tik apie tai, ar kyla didesnis pavojus, kad nuskurs naujos žmonių grupės – daugiausiai dėl prarasto darbo, namų ar blogėjančios skolų grąžinimo situacijos – bet ir apie tai, kad skurdžiai gyvenantys žmonės susiduria su didesniais sunkiais išmėginimais – tai lemia bandymai kompensuoti valstybės deficitą, sukeltą per mažų įplaukų iš pajamų mokesčių bei per menkos bankų pagalbos, apkarpančios valstybės išlaidas. Krizė išryškino ne tik nereguliuotos finansinės rinkos pavojus, bet taip pat ir pagrindinę ekonominio modelio, kuris skatino ekonomikos augimą bei didesnę vartotojiškumą socialinės sanglaudos sąskaita, silpnąją pusę. Vietoje fundamentaliųjų teisių gynimo buvo pasirinkta garbinti konkurenciją ir rinkos laisves, tačiau augimas neleido pasiekti mažesnio skurdo, o tik padidino nelygybę tarp atskirų regionų, o taip pat tarp turtingųjų ir vargšų. Dėl to nelygybė tapo pagrindiniu nestabilios ir nedarnios ekonomikos skatinimo veiksniumi globaliame lygmenyje.

Daugiau jokio įprasto verslo – atėjo laikas pokyčiams

Krizė verčia ES susidurti su rimtais iššūkiais, tačiau drauge tai yra ES galimybė formuoti naują viziją ir savo vaidmenį pasaulyje. Dar labiau susirūpinti verčia mažas dalyvavimo lygis neseniai vykusiuose rinkimuose į Europos Parlamentą, o taip pat ir antidemokratiškas, net aiškiai rasistinių pažiūrų atstovų sugrįžimas. Dabar būtina pradėti diskusiją, kuria būtų aiškiai patvirtinama etinė ES vizija ir vertybės. Pradžios tašku reikėtų laikyti *atvirą krizės priežasčių analizę ir pripažinimą, kad dabartinio augimo ir darbo vietų kūrimo strategija nėra tinkama efektyviam gerbūvio ir gerovės paskirstymui, kovai su diskriminacija ir socialinės sanglaudos skatinimui*. Nauja savo

¹ ES socialinės apsaugos ir socialinės įtraukties strategija dažnai vadinama „socialiniu AKM“ (atvirojo koordinavimo metodu). Ši strategija yra ES negriežtosios teisės metodas skirtas skatinti mainus tarp valstybių narių ir jų bendradarbiavimą tokiose strategijos srityse, kaip socialinė politika, kur pagrindinė kompetencija labiau tenka valstybėms narėms nei Europos Sąjungai. Tai vadinama atvirojo koordinavimo metodu (AKM).

vizija Europos Sąjunga suabejos vis didėjančio augimo prielaidomis ir iškels klausimą, ar toks augimas gali būti suderinamas su aplinkos tausojimu ir globaliu teisingumu. Europos Sąjunga investuos savo laiką bei išteklius į alternatyvius būdus, kurie leis pasiekti „etiškesnį ir tvaresnį augimo modelį“. Svarbiausia tai, kad Europos Sąjunga užtikrins, jog naujasis pasiūlytas modelis bus skirtas suformuoti ekonomiką tenkinančią visuomenės poreikius (tiek aplinkos, tiek žmonių poreikius) ir aktyviai mažinančią nelygybes ir skurdą, nes būtent šie įsipareigojimai įtvirtinti teisėmis pagrįstame požiūryje. Toks modelis yra esminis dalykas leisiantis įrodyti, kad ES gali vykdyti savo prisiimtus saugumo įsipareigojimus ir pristatyti nuoseklią ir darnią viziją, kuria žmonės gali pasitikėti, kaip ginančia jų interesus bei veikiančia visuomenės labui – žmonių ir planetos naudai.

KO MUMS REIKIA

ES, KURIA MES GALIME PASITIKĖTI

- **Kuriai svarbiau ne pelnas, bet žmonės ir planeta.**
- **Kuri užtikrins, kad ekonomika tarnaus socialiniam ir tvariam vystymuisi.**
- **Kuri suvoks kovos prieš skurdą, nelygybę ir socialinę atskirtį svarbą bei gins fundamentaliąsias teises, kaip svarbiausią iššūkį ir būtiną progreso sąlygą (Europos Sąjungos / pasauliniame lygmenyje).**

1. ES, kuria mes galime pasitikėti: būtinos naujos socialinės ir tvarios, laikotarpio po 2010 m. ES strategijos, kuria bus siekiama pažangos skurdo ir nelygybės srityse, sąlygos:

- Užtikrinti, kad būtina po 2010 m. pažangos prielaida būtų fundamentaliųjų teisių chartijos, tūkstantmečio plėtros tikslų ir skurdo nei nelygybės mažinimo vykdymas (Europos Sąjungoje ir visame pasaulyje).
- Sukurti naujus bendrus tikslus, prioritetą suteikiant socialinei sanglaudai ir fundamentaliųjų teisių gynimui, vykdomus pasitelkiant subalansuotą struktūrą (ekonominę, užimtumo, aplinkos ir socialinę), įtvirtinančią ES socialinės apsaugos (pensijų, sveikatos ir ilgalaikės priežiūros) ir socialinės įtraukties strategijų vaidmenį.
- Suformuoti efektyvesnes priemones leisiančias užtikrinti įgyvendinimą, įskaitant ES ir valstybių su skurdu, atskirtimi, benamyste ir t. t. susijusius tikslus; sukurti naujus sudėtinius rodiklius, skirtus matuoti daugiau nei bendrasis vidaus produktas (BVP); ir užtikrinti efektyvų ES biudžetų panaudojimą, įskaitant struktūrinius fondus, socialinės įtraukties vykdymui.
- Įsipareigoti vengti bet kokios rūšies socialinės panaudos, kuria pasaulinėje ekonomikoje siekiama konkurencingumo. Turėtų būti apsaugotos ir plėtojamos darbo teisės, socialinės gerovės standartai ir progresyvinės mokesčių sistemos.

2. Socialinis paktas – teisių ir solidarumo užtikrinimas siekiant:

- Panaikinti skurdo priežastis mažinant nelygybę, siekiant sąžiningesnio gerovės padalinimo.
- Socialinės apsaugos, kaip pradžios taško, pasirinkimas: užtikrinant tinkamas pajamas, visuotines socialinės apsaugos sistemas ir prieigą prie kokybiškų socialinių paslaugų.
- Nutiesti kelią socialinei įtraukčiai: realybėje vykdyti integruotą aktyvios įtraukties metodą.
- Ginti kokybišką užimtumą ir pagal naujai atsiradusius poreikius kurti naujas darbo vietas: investuojant į kokybiškas socialines / aplinkosaugos darbo vietas ir socialinę ekonomiką.
- Panaikinti diskriminaciją ir skatinti įvairovę.
- Skatinti globalų socialinį teisingumą ir lygybę.

3. Dinamiškos partnerystės suformavimas siekiant pokyčių

- Dalyvaujančio ir efektyvaus valdymo įgyvendinimas įtraukiant žmones patiriančius skurdą ir nevyriausybinės organizacijas, visuose ES strategijos ciklo lygmenyse ir pakopose, plėtojant efektyvų pilietinį dialogą.
- Finansinės ir kitos paramos nevyriausybinėms organizacijoms užtikrinimas, garantuojant šių organizacijų, kaip pagrindinių atstovų, palengvinančių skurdą patiriančių žmonių įgalinimą, ir kaip paslaugų teikėjų, nepriklausomybę ir savarankiškumą.

1. ES, kuria mes galime pasitikėti: būtinos naujos socialinės ir tvarios, laikotarpio po 2010 m. ES strategijos, kuria bus siekiama pažangos skurdo ir nelygybės srityse, sąlygos:

Dabartinę krizę reikia įveikti ne tik pasitelkiant geresnį finansinį reguliavimą ir šios krizės nereikėtų suvokti kaip laikino, trumpalaikio ekonominio pakilimo nuosmukio ar ekonominio modelio nesėkmės. **Būtina pasimokyti iš savo klaidų ir tokiu būdu ištaisyti paties modelio esmines silpnąsias puses.** Realybėje prie esamos situacijos susidarymo prisidėjo augimui prioritetą teikiantis modelis. Augimo modelis neįvykdė savo prisiimtų įsipareigojimų padaryti reikšmingą įtaką skurdo naikinimui, nes „iš viršaus žemyn“ ekonominis modelis neveikia. Nors ekonominis augimas kai kuriose valstybėse galimai lėmė aukštesnius bendrus gyvenimo standartus, tačiau drauge padidėjo skirtumas tarp turtingųjų ir vargšų ir 2007 metais nebuvo padarytas joks reikšmingas poveikis 79 milijonams skurde gyvenančių žmonių. Globaliame lygmenyje augimo skatinimas ir nereguliuojama rinkos, stiprinančios Šiaurės šalių ekonominius interesus, plėtra padidino skirtumą ir pagilino skurdą bei nelygybę Pietuose. Dabar penktadalis pasaulio gyventojų uždirba vos 2 % visų pasaulio pajamų. Tuo tarpu dėl pelno reguliavimo stokos ir poveikio pasaulinei ekonomikai žymiai pablogėjo pasaulio aplinka ir žmonių gyvenimai.

Iššūkis šiuo atveju yra ne tik reaguoti į pasekmes, bet ir **išanalizuoti priežastis bei laikotarpiui po 2010 m. sukurti naują viziją.** Ši vizija turėtų laikotarpiui po 2010 m. pateikti naują strategiją, kurioje didžiausias dėmesys būtų skiriamas žmonėms ir fundamentaliųjų teisių užtikrinimui, pasitelkiant labiau solidarumu ir vertybėmis pagrįstus būdus. Ši strategija turėtų būti įgyvendinama taikant naujus bendruosius tikslus, struktūrą ir priemones – patvirtinant, kad ekonomika yra instrumentas skirtas skatinti visuomenės naudą ir kurti pasaulinį klestėjimą ir tvarią ateitį. Strategija turi būti vykdoma aktyvaus valdymo pagrindu, įtraukiant žmones patiriančius skurdą, nevyriausybines organizacijas ir trečiąjį sektorių.

REKOMENDACIJOS

- **2009 metų rudenį surenkite visuotinį suinteresuotų šalių susirinkimą ir drauge aptarkite** krizės priežastis ir pasekmes bei kaip augimo ir darbo vietų kūrimo modelį galima būtų pakeisti taip, kad jis leistų užtikrinti etinį augimą ir socialinę bei tvarią plėtrą pagrįstą fundamentaliosiomis teisėmis. Būtina užtikrinti visų susijusių suinteresuotų šalių įtraukimą, įskaitant ir nevyriausybinės organizacijas bei skurdą patiriančius žmones, o taip pat būtina atsižvelgti šių suinteresuotų šalių požiūrį pateikiant galutinį strategijos pasiūlymą.
- **Pateikite naują 2010-2020 m. strategiją, skirtą skatinti „bendrą ES politiką pasauliniam klestėjimui, socialinei ir tvariai plėtrai, tausojančiai aplinkai“:** taikant misiją ir tikslus, kurie sugražina tvaraus vystymosi ir socialinės sanglaudos prioritetą. Augimas nebeturėtų būti absoliutus tikslas, jis turėtų tarnauti kaip tvarus modelis skatinantis klestėjimą ir visų gerovę, pripažįstant etiškesnio (socialinio ir tvaraus) augimo modelio poreikį.
- **Užtikrinkite, kad fundamentaliųjų teisių chartijos², tūkstantmečio plėtros tikslų įgyvendinimas ir skurdo ir nelygybės sumažinimo siekimas (Europos Sąjungoje ir visame pasaulyje), būtų būtina vystymosi po 2010 m. sąlyga.** Jeigu norima, kad būtų stiprinamas, o ne žlugdomas ES socialinis modelis, prie šio tikslo turi prisidėti ekonomikos ir užimtumo strategijos.
- **Sukurkite aiškia socialinę ir tvarią struktūrą bei gaires ES strategijos po 2010 metų vykdymui koordinuotu būdu, panaudojant 4 lygiaverčius ramsčius.** Strategija turėtų suformuoti bendrus tikslus 4 susijusiems, lygiaverčiams ramsčiams: ekonominiam (makro/mikro), užimtumo, socialinės apsaugos ir socialinės įtraukties bei aplinkos, kaip pagrindinę kryptį naudojant pasaulinės lygybės skatinimą. Naujosios integruotos gairės turėtų atspindėti bendrus socialinius ir tvarius tikslus³.

² 2000 m., gruodžio 7 d. Taryba ir Komisija pasirašė ir paskelbė chartiją savo institucijų vardu. 2007 m. dėl dokumento formulotės buvo susitarta ministerijų lygmenyje ir chartija buvo įtraukta į Europos Konstitucijos projektą. Chartijos visos valstybės narės dar nepatvirtino ir ji vis dar laukia referendumo proceso įforminimo pagrindinėse ES valstybėse narėse.

³ Šie tikslai taip pat atspindi 1992 m. Rio de Žaneire patvirtintą tvaraus vystymosi Darbotvarkę 21. Darbotvarkė 21 yra visapusiškas veiksmų planas, kurį Jungtinių tautų sistemos organizacijos, vyriausybės ir pagrindinės grupės visose srityse, kuriose žmogus daro poveikį aplinkai, turi vykdyti valstybiniame ir vietiniame lygmenyje. <http://www.un.org/esa/sustdev/documents/agenda21/index.htm>. Vietinė darbotvarkė 21 yra veiksmų planas skirtas tvariam savivaldos vystymuisi, sudarytas vietinės valdžios bendradarbiaujant su vietinėmis suinteresuotomis šalimis ir gyventojais. Vietinės Darbotvarkės 21 sudarymo įgaliojimai vietinei valdžiai visame pasaulyje buvo suteikti 1992 m., Rio de Žaneire, Jungtinių Tautų Aplinkos ir plėtros konferencijoje. <http://www.iclei-europe.org/index.php?id=616>.

- **Būtina daugiau reikšmės suteikti sustiprintai ES socialinės apsaugos ir socialinės įtraukties strategijai**, kuri būtų atsakinga už aktyvų socialinių tikslų skatinimą visų trijų ramsčių srityse įskaitant socialinę įtrauktį, pensijas, sveikatos priežiūrą bei ilgalaikę priežiūrą. ES socialinės apsaugos ir socialinės įtraukties strategija turėtų būti pakartotinai įtvirtinta kaip pagrindinis socialinis ramstis, pakartotinai patvirtinant bendrus tikslus ir įsipareigojimą užtikrinti fundamentaliąsias teises, [remiantis Komisijos AKM stiprinimui skirtame pranešime pateiktomis rekomendacijomis](#), ir taip pat ypač remiantis:

- **Įgyvendinimu:** nustatykite specifinius, su skurdu susijusius ES ir nacionalinius tikslus, suformuokite bendrus nacionalinius rodiklius susietus su ES rodikliais, dėl kurių buvo sutarta ES socialinės apsaugos ir socialinės įtraukties strategijoje, remdamiesi Komisijos rekomendacijomis bei punktais, kuriuos reikia stebėti, reikalaukite kasmetinių valstybinių įgyvendinimo ataskaitų / suvestinių mechanizmų, kurie išryškina pažangą ir kliūtis.

- **Valdymu:** sustiprinkite nacionalinius veiksmų planus ir nacionalinius strateginius pranešimus kaip aktyvius procesus įtraukiančius visas suinteresuotas šalis, įskaitant skurdą patiriančius žmones, nevyriausybinės organizacijas ir trečiąjį sektorių, taip remiantis sutartais standartais sutvirtindami ryšį su regioniniu ir vietiniu lygmeniu. Įpareigokite ES ir valstybių parlamentus stebėti įgyvendinimą.

- **Abipusiu mokymusi:** valstybiniame ir ES lygmenyse kurkite naujas priemones su teminėmis sritimis, tokiomis kaip vaikų skurdas ir benamystė, susijusio mokymosi mainams (sėkmės ir problemų), taip pat mokymuisi susijusiam su bendrais, daugiadimensiniais metodais ir dalyvavimo būdais. Tiems klausimams, kurie stokoja bendro sutarimo, pvz., benamystei, panaudokite naujas politikos formavimo priemones, tokias kaip konsensuso konferencijos. Užtikrinkite, kad mechanizmų bus laikomasi.

- **Pagrindine kryptimi: siekiant skatinti socialinę įtrauktį užtikrinkite efektyvą koordinavimą su kitais ramsčiais, siekiant užtikrinti kasmetinį teigiamos ir neigiamos įtakos visose strategijos srityse įvertinimą**, suformuokite pagrindinę darbo grupę, kuri stiprins suinteresuotų šalių įtraukimą ir ragins pateikti dalyvaujamojo socialinės įtakos įvertinimą.

- **Finansinėmis priemonėmis:** užtikrinkite, kad ES biudžetas ir struktūriniai fondai stiprina socialinę įtrauktį. Nuo pat pradžių, kaip sėkmės indikatorius naudodami AKM rodiklius ir tikslus, į naują sanglaudos politiką įtraukite ES socialinės apsaugos ir socialinės įtraukties (socialinio AKM) strategijos tikslus.

- **Sukurkite naują „Skurdo ir socialinės atskirties“ bendruomenės programą**, skirtą prisidėti prie paprastų piliečių iniciatyvų, skirtų kovai su skurdu, nelygybe ir atskirtimi nacionaliniame lygmenyje, plėtrai.

- **ES ir nacionaliniai tikslai dėl skurdo problemos**

Suformuokite aiškias ES užduotis visuose naujos ES socialinės ir tvarios strategijos tikslų punktuose, prioritetą teikite toms sritims, kuriose egzistuoja sutarti ES rodikliai ir duomenys, ir taip pat toms sritims, kuriose ES yra jau seniai įsipareigojusi – ypač kuriant specifinius tikslus **skurdo panaikinimui**. Atsižvelgiant į pažangos stoką nuo 2000 m., Europos kovos su skurdu tinklas (EAPN) turėtų pabrėžti, kaip politiškai svarbu suformuoti šiuos tikslus, kuriuos bus siekiama įgyvendinti prieš pasibaigiant strategijos po 2010 m. vykdymui, t. y. iki 2020 metų. ES taip pat turėtų remtis įsipareigojimais Europos Parlamentui, įskaitant 2008 m., spalio 9 d. nutarimą dėl socialinės įtraukties ir kovos su skurdu, kuriuo valstybės narės raginamos iki 2012 m. sumažinti vaikų skurdą 50 %, bei įskaitant raštišką Deklaraciją 111/2007, kuri ragina iki 2015 m. padaryti galą benamystei gatvėse. Su valstybėmis narėmis pasirašykite nacionalinius susitarimus ir individualiai pritaikytą planą, kur būtų suformuoti nacionaliniai tikslai bei kasmetinis, skaidrus stebėjimas taikant suvestinių mechanizmus.

- **Žvelgiant toliau nei BVP – nauji socialinės ir tvarios pažangos rodikliai**

Pripažįstant BVP, kaip siauro ekonominio rodiklio, apribojimus, sutikite, kad strategijai po 2010 m. nepakanka kaip pagrindinį pažangos rodiklį naudoti BVP. Sukurkite naujus, sudėtinius rodiklius, kurie atspindėtų pažangą vykdant socialinę ir tvarią strategiją, kitaip apibrėžiančią klestėjimą – atsižvelgiant ne tik į augimą ir diagramas, bet ir pasiekimus gerovės užtikrinime, skurdo ir nelygybės (tarp skirtingų regionų, turtingųjų ir vargšų) naikinime, fundamentaliųjų teisių vykdyme, o taip pat labiau socialinės, aplinką tausojančios ir tvarios ekonomikos skatinime.

- Į įtakos vertinimo procedūrą **įtraukite pažangų ir dalyvaujimąjį socialinio poveikio vertinimą**. Šiuo atveju ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas skurdui ir nelygybei daromam poveikiui, o taip pat reikėtų anksčiausioje galimoje pakopoje užtikrinti suinteresuotų šalių,

įskaitant nevyriausybinės organizacijos bei skurdą patiriančius žmones, dalyvavimą vertinimo procese.

• **Sanglaudos politika kaip priemonė kovai su socialinėmis nelygybėmis, užtikrinant prieigą prie nevyriausybinių organizacijų**

Įtraukite socialinę įtrauktį ir kovą su nelygybe į bendruosius reformuotos sanglaudos politikos (2014–2020 m.) tikslus. Drauge su neseniai išleistu Barselonos pranešimu⁴⁴, kuris paskelbė, kad tarp augimo ir pajamų nelygybės mažinimo nėra jokio automatinio ryšio. Didelę dalį ESF (Europos socialinio fondo) agentūros pinigų skirkite projektams, kurie skirti žmonėms nutolusiems nuo darbo rinkoms, taip pat įskaitant ir investavimą į paslaugas. Užtikrinkite, kad smulkios nevyriausybines organizacijos būtų prieinamos ir veiktų tiesiogiai skurdą patiriantiems žmonėms ir taip pat užtikrinkite struktūrinių fondų stebėjimo ir vykdymo matomumą ir skaidrumą.

• Po šių pasikeitimų būtinas **naujas valdymo modelis**. Strategija nebegali likti finansų ministrų ir užimtumo skyrių sfera, ji turėtų skatinti tikrų suinteresuotų šalių įtraukimą kiekvienoje politikos ciklo pakopoje – būtina sukurti naujas gaires, kuriose būtų aiškiai reikalaujama šį valdymo modelį susieti su sutartais standartais. Europos Sąjunga turi skatinti išplėstą socialinį dialogą, užtikrinant tiesioginį skurdą patiriančių ir lengviausiai darbo rinkoje pažeidžiamų arba iš darbo rinkos išstumtų žmonių įtraukimą, o taip pat jų remiančių nevyriausybinių organizacijų ir trečiojo sektoriaus įtraukimą: *ES, kuria pasitikime*, turėtų būti labiau įtraukianti ir padedanti visiems, joje gyvenantiems (žr. paskutinį skyrių).

⁴⁴ http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/future/pdf/report_barca_v2104.pdf (p.73, 144).

2. Socialinis paktas – teisių ir solidarumo užtikrinimas

Pagal naują strategiją skirtą laikotarpiui po 2010 metų, Taryba, Europos Parlamentas ir Komisija pasirašyti teisėmis ir solidarumu pagrįstą **Socialinį paktą**. Socialiniame pakte turėtų būti išdėstoma, kaip ES darys pažangą ir vykdys fundamentaliųjų teisių chartiją bei skirtingose strategijose priimtus įsipareigojimus, kurie yra svarbūs naujai ir tvariai vizijai. Socialinis paktas turi paskelbti, **kaip bus užtikrinamos pagrindinės teisės, kaip bus kovojama su skurdo priežastimis ir kaip bus naikinama nelygybė**, o taip pat užtikrinti nuoseklų ir aiškų pasaulinės lygybės skatinimo būdą. Šis paktas būtų Komisijos strategijos skirtos laikotarpiui po 2010 m. dalis ir šio pakto vykdymą stebės kompleksinės, skyrių viduje dirbančios teminės grupės.

Europos kovos su skurdu tinklas (EAPN) **išskiria 6 pagrindines, tarpusavyje susijusias sritis, kurios turi būti apibrėžtos Socialiniame pakte ir kur būtina pasiekti socialinės pažangos:**

2.1 Panaikinti skurdo priežastis: mažinant nelygybę / siekiant sąžiningesnio gerovės padalinimo, skatinant solidarumą.

2.2 Socialinę apsaugą pasirinkti kaip pradžios tašką: užtikrinant tinkamas pajamas, visuotines socialinės apsaugos sistemas ir prieigą prie kokybiškų viešųjų paslaugų, įskaitant tinkamą aprūpinimą būstu.

2.3 Nutiesti kelią socialinei įtraukčiai: realiai vykdyti integruotą aktyvios įtraukties metodą.

2.4 Naujos darbo vietos naujiems poreikiams: investavimas į visiems prieinamas, kokybiškas socialines / aplinkosaugos darbo vietas.

2.5 Panaikinti diskriminaciją ir skatinti įvairovę.

2.6 Remti nuoseklų ES būdą skatinti globalų socialinį teisingumą ir lygybę.

2.1 Panaikinkite skurdo priežastis: siekite sąžiningesnio gerovės padalinimo / mažinkite nelygybę

Augimas ir darbo vietų kūrimas automatiškai neužtikrina visiems gero gyvenimo. Mums reikalingas etinis, kokybiškas augimas, kuris skatins sąžiningą išteklių paskirstymą siekiant panaikinti atotrūkį tarp turtingųjų ir vargšų bei siekiant suformuoti solidarumu pagrįstą visuomenę. Krizė dar labiau išryškino, kad struktūrinės skurdo priežastys slypi nelygybėje. Paskolų trūkumą sukėlė nepagrįsti materialinės gerovės ir naudos troškimai, kuriuos papildomai paaštrino rinkų veržimasis didinti vartojimą nepaisant žmonių galimybių mokėti.

Santykinis skurdas didžiaja dalimi yra socialinės nelygybės matas. Jeigu nebus užtikrintas geresnis gerovės padalinimas ir jeigu nebus sumažintas skirtumas tarp turtingųjų ir vargšų, negalėsime suformuoti tvaraus ekonomikos pagrindo ir toliau bus neigiamai veikiamos teisės ir socialinė sanglauda. Didėja ne tik socialinės nelygybės⁵ - atsiranda naujų įrodymų, kurie pabrėžia neigiamas pasekmes visai visuomenei, ne tik vargšams. Vargšai gyvena trumpiau, kenčia nuo prastesnės sveikatos ir kitų socialinių problemų, kurios atitinkamai lemia didesnes socialines ir ekonomines išlaidas, o naujausi tyrimai⁶ rodo, kad visuomenės, kuriose ryški nelygybė, neigiamai įtakoja beveik visus, nes tokiu atveju labiau tikėtina, kad atsiras beveik visos šiuolaikinės socialinės ir aplinkos problemos (prasta sveikata, bendruomeninio gyvenimo stoka, smurtas, narkotikų vartojimas, nutukimas, psichiniai susirgimai ir t.t.).

Tokie veiksniai kaip **ilgalaikis nedarbas arba nesaugūs darbai**, našlystė, chroniškos ligos, darbai namų ūkiuose, prostitucija ir kitos situacijos, įtakojančios milijonus ES gyventojų, negali pateisinti žemesnių nei skurdo riba pensijų. Demografiniai pokyčiai neturi reikšti prastesnių socialinės apsaugos sistemų bei taip pat neturėtų automatiškai apsunkti darbuotojų ar bedarbių. Tai turėtų duoti pradžia skaidrioms diskusijoms dėl alternatyvių tvarių socialinės apsaugos sistemų finansavimo šaltinių.

Nauja, laikotarpiui po 2010 m. skirta strategija privalo pabrėžti **solidarumu pagrįstos visuomenės** vertybėse slypinčio siekio **dalintis gerove ir geresnio gyvenimo visiems** poreikį, šiai pažangai, kurios nenurodo BVP, matuoti taikant naujus rodiklius. Tai reiškia, kad prioritetas turi būti teikiamas dalijimuisi gerove ir pajamų bei gerovės nelygybės mažinimui. Būtina sukurti ir aptarti naujus gerovės paskirstymo ir perskirstymo mechanizmus, įskaitant pajamų ir gerovės

⁵ OECD: didėjančios nelygybės

⁶ R. G. Wilkinson ir K.E. Pickett, „Dvasios lygis: kodėl lygioms visuomenėms beveik visada sekasi geriau“ (angl. *The Spirit Level: why equal societies almost always do better*), Allen Lane, JK 2009.

skirtumų mažinimo priemonės, o taip pat priemonės skirtas skatinti efektyvias socialinės apsaugos perskirstymo ir solidarumo sistemas. Reikėtų patvirtinti, kad pagrindinis perskirstymo mechanizmas leidžianti siekti socialinės pažangos yra mokesčiai, atitinkamai mokesčių vengimas ir apėjimas turėtų būti uždrausti įstatymų kaip nusikaltimai visuomenei.

REKOMENDACIJOS

- **Užtikrinkite, kad aiškiu ES tikslu būtų siekis gerinti visų gyvenimą: dalintis gerove ir mažinti nelygybę**

Strategijoje skirtoje laikotarpiui po 2010 metų, kaip naujos ES geresnio gyvenimo vizijos dalį pateikite nelygybės mažinimo tikslą, kuris būtinas norint garantuoti socialinę sanglaudą, skatinti klestėjimą, ginti teises ir mažinti skurdą. Tiksliai apibrėžkite vykdymą skatinant geresnius paskirstymo ir perskirstymo mechanizmus.

- **Remkite pažangias socialinės apsaugos sistemų finansavimo formas**

Remkite ES alternatyvių finansinių mechanizmų, skirtų užtikrinti tvarų socialinės apsaugos sistemų finansavimą pasitelkiant progresyves mokesčių sistemas, padidinančias mokesčių našta pasiturintiems, paieškas, ir padidinkite mokesčių ribą vargšams. Tai turėtų apimti sąžiningesnio pelno ir įmonių apmokestinimo įgyvendinimą, įtraukiant aplinkosaugos ir socialines išlaidas, kai toks įgyvendinimas būtų pagrindinė perskirstymo, prisidedančio prie skurdo naikinimo ir nelygybės mažinimo tikslo, forma.

- **Pakoreguokite stabilumo ir augimo paktą ir sudarykite makro/mikro ekonomikos gaires, remiantis valstybės investicijas į socialinę apsaugą ir paslaugas bei geresnę paskirstymo ir perskirstymo paramą**

Stabilumo ir augimo paktas neturėtų versit valstybes nares staigiai mažinant valstybės biudžeto deficitą įgyvendinti nerealistinius tikslus. Dabartinius biudžetų deficitus lėmė ne vargšai ar piktnaudžiavimas socialinės apsaugos sistemomis, tačiau bankininkų godumas siekiant naudos iš didžia dalimi nesureguliuotų finansinių rinkų. Norint užtikrinti socialiai tvarų ekonomikos atkūrimą būtinas efektyvus valstybės investavimas į socialinę apsaugą ir viešąsias paslaugas. Sukurkite naujas, integruotas makro ir mikro ekonomikos gaires, kurios remtų pajamų ir gerovės nelygybės mažinimo tikslą, skatinkite progresyves mokesčių sistemas, aktyvius ir koordinuotus būdus skirtus sustabdyti mokesčių vengimą ir mokesčių apėjimą. Mikroekonominiame lygmenyje skatinkite atlyginimų skirtumų mažinimą ir pelno lygį atitinkančias atlyginimų proporcijas.

- **Stebėkite gerovės ir pajamų nelygybės tendencijos**

Kaip ES socialinės apsaugos ir socialinės įtraukties strategijos (socialinio AKM) ir strategijos skirtos laikotarpiui po 2010 m. dalį sukurkite naujus duomenis ir gerovės bei nelygybės rodiklius. Reikalaukite valstybių narių stebėti gerovės/nelygybės tendencijas bei kitus nelygių visuomenių ženklus.

- **Remkite naujų gerovės paskirstymo priemonių ir metodų plėtrą**

Taikydami ES socialinės apsaugos ir socialinės įtraukties strategiją analizuokite esamų priemonių ir metodų nacionaliniu ir ES lygmenyse efektyvumą, parodykite ir mainykitės gera praktika ir remkite naujų priemonių plėtrą.

- **Skatinkite suvienytus ES veiksmus prieš mokesčių mokėtojų prieglaudas / ir vengimą mokėti mokesčius tarptautiniame lygmenyje**

Remkitės ES ekonomikos atkūrimo planu ir reikalaukite mokesčių deklaravimo skaidrumo, mokesčių mokėtojų prieglaudų uždraudimo įstatymais ir specifinio veiksmų plano, kuris būtų stebimas pasitelkiant atvirojo koordinavimo metodą, tokiu būdu taip pat priešinant ir transnacionaliniam mokesčių mokėjimo vengimui ir mokesčių apėjimui.

2.2 Socialinę apsaugą pasirinkite pradžios tašku: užtikrinkite tinkamas pajamas, visuotines socialinės apsaugos sistemas ir prieigą prie kokybiškų viešųjų paslaugų.

Ekonomikos atkūrimo plane socialinės apsaugos sistemos buvo patvirtintos ir krizės metu remiamos kaip „automatiški stabilizatoriai“. Tačiau jos yra daugiau nei tai. Visuotinės socialinės apsaugos sistemos yra bendros, visiems skirtos draudimo sistemos, apsaugančios nuo visų socialinių rizikų viso gyvenimo ciklo metu (motinystės, išėjimo į pensiją, bedarbystės, ligos atvejais). Socialinės apsaugos sistemos vaidina esminį vaidmenį siekiant užkirsti **kelią skurdiui**. Visuotinės svarbos paslaugos (pvz., tokios viešosios paslaugos kaip aprūpinimas būstu, sveikatos ir švietimo paslaugos, o taip pat kitos pagrindinės paslaugos, tokios kaip vandens, elektros energijos tiekimas, transporto užtikrinimas) yra fundamentaliosios teisės⁷ ir sudaro neatskiriama ES socialinio modelio dalį. Tačiau ES suteikdama prioritetą paslaugų vidaus rinkos vystymui, aktyviai skatindama liberalizaciją ir net ir pagrindinių svarbių paslaugų privatizavimą, dažnai tai daro žmonių teisių sąskaita. Šiais metais surengtas [8-asis skurdą patiriančių žmonių susitikimas](#) pradėjo skambinti pavojaus varpais: skurdą patiriantys žmonės jau susidūrė su krize ir dabartinis ekonominis krachas tik pablogino jų situaciją. Daugelis šių žmonių negali sau leisti arba neturi prieigos prie tinkamo būsto ar sveikatos priežiūros; jie negali apmokėti pernelyg didelių sąskaitų už energiją, skirtą apšildyti jų būstą, jie vis labiau klampinami į skolas be jokios sąžiningos bankų ar paskolų paslaugų teikimo paramos.

Jeigu šios gyvybiškai svarbios, visuotinės paslaugos nebus aktyviai apsaugotos ir jeigu jos netaps įperkamos ir prieinamos, **kyla pavojus, kad daugelio žmonių atžvilgiu bus neigiamai įtakojamas ES socialinis modelis**. Komisija patvirtina, kad efektyvios socialinės apsaugos sistemos yra **vienos efektyviausių priemonių skurdo mažinimui (iki 38 %)**⁸, o taip pat užtikrina svarbų pradžios tašką socialinei įtraukčiai ir sanglaudai. Tačiau socialinės apsaugos sistemas būtina remti, o ne joms kenkti. Visuotinės socialinės apsaugos ir sveikatos sistemos yra naudingos visiems, jos leidžia užkirsti kelią skurdiui ir stigmatizacijai, o taip pat skatina įtraukimą. Tokių visuotinių paslaugų griovimas tiesiogiai įtakoja skurdą, o tiksliau, padidina nepriteklių, skurdą ir nelygybę, pablogina sveikatos būklę, dėl to prarandama gyvybiškai būtina socialinė sanglauda ir socialinis kapitalas. Taip pat reikia apskaičiuoti ir atsižvelgti į šias išlaidas, kurias lemia tinkamų veiksmų nevykdymas. Darbotvarkėje skirtoje laikotarpiui po 2010 metų būtina

⁷ Naujoji fundamentaliųjų teisių chartija.

⁸ Bendras pranešimas dėl socialinės apsaugos ir socialinės įtraukties 2009.